

Bb 2025/79

De verjaring van vernietigingsvorderingen: rechtsdwaling blijft voor eigen rekening

Mr. J. den Hartog, datum 27-11-2025

Datum	27-11-2025
Auteur	Mr. J. den Hartog ^[1]
JCDI	JCDI:BSD36764:1
Vakgebied(en)	Vermogensrecht / Rechtshandelingen Vermogensrecht / Rechtsvorderingen Personen- en familierecht / Relatievermogensrecht Verbintenissenrecht / Overeenkomst Verbintenissenrecht / Schadevergoeding
Wetingang	art. 1:88 BW, art. 1:89 BW, art. 3:52 BW, art. 3:310 BW, art. 7:907 BW, art. 7:908 BW

In deze bijdrage staat de verjaring van vernietigingsvorderingen centraal naar aanleiding van HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168. In dit arrest bevestigt de Hoge Raad de vaste rechtspraak dat voor het aanvangen van de verjaringstermijn voor deze vernietigingsvordering bepalend is wanneer de echtgenoot met de overeenkomst bekend is geworden en niet wanneer de echtgenoot bekend is geworden met het bestaan van de juridische mogelijkheid tot vernietiging van die overeenkomst. In deze bijdrage wordt dit arrest, en de betekenis daarvan binnen het bredere juridisch kader van de verjaring van vernietigingsvorderingen, nader besproken en geanalyseerd.

1. Inleiding

Het is inmiddels eind 2025. Toch worden er ook nu nog, meer dan twee decennia na dato, vele uitspraken (van rechtbanken, hoven en de Hoge Raad) uitgevaardigd waartoe de ‘aandelenlease-affaire’ aanleiding heeft gegeven. Het arrest van de Hoge Raad van 18 juli 2025 dat in deze bijdrage centraal staat, is daar ook een voorbeeld van.^[2] Het ging in dat arrest - en dat is met het oog op het tijdsverloop niet zo vreemd - om de verjaring van de vordering tot vernietiging van een gesloten overeenkomst, zoals vervat in art. 3:52 BW. In dit geval betrof het de vernietiging van een effectenlease-overeenkomst op grond van art. 1:88 jo. 1:89 BW: de mogelijkheid tot vernietiging van rechtshandelingen waarvoor de vereiste toestemming van de echtgenoot heeft ontbroken. In het arrest van 18 juli 2025 bevestigt de Hoge Raad de vaste rechtspraak dat voor het aanvangen van de verjaringstermijn voor deze vernietigingsvordering bepalend is wanneer de echtgenoot met de overeenkomst bekend is geworden en niet wanneer de echtgenoot bekend is geworden met het bestaan van de juridische mogelijkheid tot vernietiging van die overeenkomst.^[3] Het hof was tot een andere conclusie gekomen en baseerde zich daarbij op recente rechtspraak van de Hoge Raad over de verjaring van schadevergoedingsvorderingen (art. 3:310 lid 1 BW), waarin de Hoge Raad had overwogen dat bij de beoordeling van de vraag of er sprake is van daadwerkelijke bekendheid ook dient te worden betrokken of de gerechtigde beschikte over de kennis en het inzicht die nodig waren om zich te beraden over het nemen van maatregelen.^[4] De Hoge Raad overweegt echter dat die rechtspraak geen betekenis heeft voor de vraag naar het aanvangen van de verjaringstermijn van art. 3:52 (lid 1 aanhef en onder d) BW.^[5] In deze bijdrage staat de bespreking van dit arrest van de Hoge Raad centraal. Allereerst wordt stilgestaan bij de feiten en omstandigheden (paragraaf 2), waarna in paragraaf 3 het juridisch kader wordt uitgelicht. In paragraaf 4 wordt het arrest van het hof besproken en in paragraaf 5 het arrest van de Hoge Raad. Paragraaf 6 bevat een

nadere analyse van het arrest en besloten wordt met een conclusie.

2. Feiten en omstandigheden

2.1 Aandelenlease-affaire^[6]

In de jaren 90 en het begin van de 21^e eeuw was er een nieuw beleggingsproduct in opkomst: de effectenlease. Bij effectenlease leende de afnemer (de belegger) voor een vooraf vastgestelde periode een geldbedrag. De aanbieder kocht met dat bedrag voor risico en rekening van de afnemer effecten. Op de einddatum van de vastgelegde periode werden de effecten weer verkocht en kreeg de afnemer van het effectenlease-product ofwel de met de belegging gemaakte winst uitgekeerd ofwel bleef de afnemer met een restschuld zitten. Het ging dus om beleggingen met geleend geld, waarvoor de afnemer gedurende de looptijd van de effectenlease-overeenkomst rente aan de aanbieder verschuldigd was. De aantrekkingskracht van effectenlease voor afnemers was dat voor een relatief lage inleg (de rente) een vrij grote aandelenportefeuille kon worden gekocht, waardoor het potentiële rendement hoog was. Op deze aantrekkingskracht werd door aanbieders, mede tegen de achtergrond van de in de jaren 90 toenemende belangstelling voor beleggen, ook ingezet met grootschalige reclamecampagnes. In de jaren 90 was de aandelenmarkt deze effectenlease-constructies goed gezind, maar daaraan kwam een einde toen de beurs vanaf 2000 enorm daalde en dit zich in de opvolgende jaren doorzette. Enorme hoeveelheden mensen bleven met aanzienlijke restschulden achter. Dit markeerde de start van een sloot aan klachten en (collectieve) procedures van gedupeerden tegen de aanbieders van effectenlease-producten, in het bijzonder Dexia Bank Nederland N.V. (*Dexia*) als de grootste aanbieder van allemaal. Dexia werd, net als andere aanbieders, op een grote verscheidenheid van juridische en feitelijke grondslagen in de kern verweten ten onrechte niet adequaat te hebben gewaarschuwd voor de aanmerkelijke risico's die verbonden waren aan effectenlease-producten.^[7] Deze verwijten zijn niet ongefundeerd gebleken.^[8] Veel beleggers zijn deels gecompenseerd doordat zij waren aangesloten bij de op grond van art. 7:907 BW algemeen verbindend verklaarde 'Duisenburg-regeling', op grond waarvan Dexia twee derde van de restschulden compenseerde.^[9] Er zijn echter ook diverse afnemers die een 'opt-out-verklaring' (art. 7:908 lid 2 BW) ten aanzien van die schikking hebben uitgebracht en hun individuele zaken tegen Dexia hebben voortgezet.

2.2 De feiten van HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168

De afnemers die tegenover Dexia stonden in het in deze bijdrage centraal staande arrest hadden er ook voor gekozen om zich niet bij de collectieve schikking aan te sluiten, maar hun kansen te wagen in hun individuele zaak tegen Dexia. Het ging hier om een echtpaar, waarvan de man op 30 december 1999 een effectenlease-overeenkomst met Dexia was aangegaan. Hij had daarvoor niet de toestemming van zijn echtgenote. De echtgenote heeft op 8 februari 2006 de effectenlease-overeenkomst vernietigd op grond van art. 1:88 jo. 1:89 BW. Deze artikelen regelen dat voor sommige rechtshandelingen, met name rechtshandelingen die aanzienlijk kunnen ingrijpen in de financiële positie van een echtpaar, toestemming van de echtgenoot nodig is. Ontbreekt die toestemming, dan kan de echtgenoot waarvan de benodigde toestemming ontbrak, de door de andere echtgenoot verrichte rechtshandeling vernietigen. Effectenlease-overeenkomsten vallen onder de rechtshandelingen waarvoor op grond van art. 1:88 BW toestemming van de echtgenoot noodzakelijk is.^[10] In deze procedure heeft de echtgenote waarvan de toestemming ontbrak, gevorderd dat voor recht zou worden verklaard dat de effectenlease-overeenkomst is vernietigd en dat Dexia zou worden veroordeeld tot terugbetaling van alles dat in het kader van die overeenkomst aan Dexia was betaald. In het verweer tegen die vordering heeft Dexia zich op het standpunt gesteld dat de vernietigingsvordering van de echtgenote was verjaard op grond van de verjaringstermijn van drie jaar van art. 3:52 lid 1 BW. Daarbij is van belang dat op 13 maart 2003 een collectieve actie was ingesteld waarin de voor recht verklaring werd gevorderd van de vernietigbaarheid op grond van art. 1:88 en 1:89 BW van effectenlease-overeenkomsten met Dexia. Deze ingestelde eis had stuitende werking voor alle belanghebbenden bij die actie, en dus ook de echtgenote in deze kwestie, ondanks dat zij uiteindelijk niet bij de Duisenburg-regeling is aangesloten.^[11] In deze zaak moest

dus voor de beoordeling van het beroep op verjaring de feitelijke vraag worden beantwoord of de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1 BW was aangevangen vóór 13 maart 2000.

3. Juridisch kader

Voordat wordt ingegaan op de beantwoording van die verjaringsvraag door het hof en de Hoge Raad, sta ik nader stil bij het juridisch kader voor de verjaring van vernietigingsvorderingen. Daarvoor luidt art. 3:52 BW als volgt:

“1.

Rechtsvorderingen tot vernietiging van een rechtshandeling verjaren:

- a. in geval van onbekwaamheid: drie jaren nadat de onbekwaamheid is geëindigd of, indien de onbekwame een wettelijke vertegenwoordiger heeft, drie jaren nadat de handeling ter kennis van de wettelijke vertegenwoordiger is gekomen;
- b. in geval van bedreiging of misbruik van omstandigheden: drie jaren nadat deze invloed heeft opgehouden te werken;
- c. in geval van bedrog, dwaling of benadeling: drie jaren nadat het bedrog, de dwaling of de benadeling is ontdekt;
- d. in geval van een andere vernietigingsgrond: drie jaren nadat de bevoegdheid om deze vernietigingsgrond in te roepen, aan degene aan wie deze bevoegdheid toekomt, ten dienste is komen te staan.

2.

Na de verjaring van de rechtsvordering tot vernietiging van de rechtshandeling kan deze niet meer op dezelfde vernietigingsgrond door een buitengerechtelijke verklaring worden vernietigd.”

Op de verjaring van de vernietigingsbevoegdheid van art. 1:88 jo. 1:89 BW is sub d van toepassing. Daarbij kan echter worden vastgesteld dat de verjaringstermijnen in sub a tot en met c voor specifieke, veelvoorkomende vernietigingsgronden een gerichte uitwerking zijn van de algemene formule die is gegeven in sub d.^[12] Daarmee kan de uitleg van sub d en de rechtspraak in het kader van sub d ook betekenis toekomen voor de uitleg van sub a tot en met c.

Voor de vraag wanneer de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1 aanhef en onder d BW aanvangt, is beslissend wanneer de vernietigingsbevoegdheid aan degene die deze bevoegdheid toekomt, *ten dienste is komen te staan*. De Hoge Raad heeft in dit verband overwogen dat met ‘ten dienste komen te staan’ bedoeld wordt dat de verjaring een aanvang neemt zodra degene die het beroep op de vernietiging toekomt, die bevoegdheid daadwerkelijk kan uitoefenen.^[13] De daadwerkelijke mogelijkheid om de vernietigingsbevoegdheid van art. 1:89 BW uit te oefenen ontstaat op het moment dat de echtgenoot daadwerkelijk bekend raakt met de overeenkomst waarvoor toestemming benodigd was.^[14] Daaraan heeft de Hoge Raad toegevoegd dat er niet pas van daadwerkelijke bekendheid sprake is als de echtgenoot begreep dat deze bevoegd was om de overeenkomst te vernietigen, en dat voor het aanvangen van de verjaringstermijn bepalend is welke omstandigheden bekend zijn en niet of ook bekendheid bestaat met de juridische beoordeling daarvan.^[15] Het stellen van die laatste eis - dat de echtgenoot ook begreep dat deze juridisch de bevoegdheid tot vernietiging toekwam - zou volgens de Hoge Raad niet in overeenstemming zijn met een behoorlijk verloop van het rechtsverkeer. Dat correspondeert ook met het algemene uitgangspunt dat (zuivere) rechtsdwaling -

onbekendheid met het bestaan of de inhoud van het objectieve recht - in principe voor risico en rekening komt van de (rechts)dwalende partij.^[16]

Het is aan de partij die een beroep op verjaring van een vernietigingsvordering doet, om te bewijzen dat die daadwerkelijke bekendheid bestaat. In de Dexia-zaken is het dus aan Dexia om te bewijzen dat de echtgenoot waarvan de toestemming ontbrak vanaf een bepaald moment bekend was met de effectenlease-overeenkomst. Het is nog niet zo makkelijk om aan die bewijslast te voldoen. De relevante feiten en omstandigheden voor het beroep op verjaring bevinden zich immers in de privésfeer van de echtgenoot in kwestie. Tegen die achtergrond wordt in de Dexia-rechtspraak wel met verschillende bewijsvermoedens en andere bewijstegemoetkomingen gewerkt. De Hoge Raad heeft in dit verband overwogen dat de eisen van een goede procesorde met zich brengen dat er niet te hoge eisen kunnen worden gesteld aan de feitelijke onderbouwing van het verjaringsberoep van Dexia.^[17] Zo kan de rechter, indien betalingen onder de effectenlease-overeenkomst via een en/of-rekening hebben plaatsgevonden, het bewijsvermoeden aannemen dat de echtgenoot bekend was met de overeenkomst vanaf het moment dat het eerste bankafschrift waarop de betaling aan Dexia vermeld is, werd ontvangen.^[18] Daarnaast overwoog de Rechtbank Overijssel recentelijk bijvoorbeeld dat het aan de echtgenoot in kwestie is om, gegeven het feit dat de voor de aanvang van de verjaring relevante feiten en omstandigheden in diens domein liggen,^[19] Dexia voldoende aanknopingspunten te verschaffen voor de beoordeling van het beroep op verjaring.^[20]

4. Het arrest van het hof^[21]

In de in deze bijdrage centraal staande kwestie had de kantonrechter, aan de hand van dit juridisch kader, geoordeeld dat Dexia niet voldoende aannemelijk had gemaakt dat de echtgenote voor 13 maart 2000 daadwerkelijk bekend was geraakt met de op 30 december 1999 gesloten effectenlease-overeenkomst.^[22] Ook het hof was redelijk coulant voor de echtgenote in kwestie, maar deed dit op andere gronden dan de kantonrechter. Het hof stelde daarbij allereerst het juridisch kader, zoals dat hiervoor ook besproken is, onder verwijzing naar de relevante rechtspraak van de Hoge Raad voorop (r.o. 4.3 en 4.9). Vervolgens merkte het hof echter op dat het vereiste van 'daadwerkelijke bekendheid' en de opvattingen over wanneer die daadwerkelijke bekendheid geacht wordt aanwezig te zijn, zich sinds 2015 (het moment van het min of meer standaardarrest in dit kader) verder hebben ontwikkeld. Het hof leidde daarbij uit recente rechtspraak van de Hoge Raad in het kader van art. 3:310 lid 1 BW (de verjaring van vorderingen tot schadevergoeding) af dat bij de beantwoording van de vraag of er sprake is van daadwerkelijke bekendheid, niet alleen moet worden beoordeeld of de gerechtigde (tot de vordering) bekend is met bepaalde feiten en omstandigheden, maar ook dient te worden betrokken of de gerechtigde beschikte over de kennis en het inzicht om zich naar aanleiding van die feiten en omstandigheden te beraden over het nemen van maatregelen (r.o. 4.10).^[23] In het verlengde daarvan overwoog het hof dat voor het aanvangen van de verjaringstermijn benodigd was dat de echtgenote de kennis en het inzicht had dat voor de sluiting van de effectenlease-overeenkomst diens toestemming benodigd was (r.o. 4.11). Het hof heeft daarbij ook geëxpliciteerd dat naar aanleiding van die rechtsontwikkeling strengere eisen aan het beroep op verjaring werden gesteld dan hetzelfde hof eerder had gedaan (r.o. 4.11). Dexia had deze eisen volgens het hof niet vervuld, omdat er geen aanknopingspunten waren om aan te nemen dat de echtgenote eerder met de vernietigingsmogelijkheid bekend was geraakt dan toen deze vernietigingsmogelijkheid de publiciteit haalde in 2002 (r.o. 4.12).

5. De Hoge Raad

Dexia is tegen dit arrest van het hof in cassatie gegaan. In navolging van de conclusie van P-G Wissink, acht de Hoge Raad het cassatieberoep terecht. De Hoge Raad herhaalt in dat kader de vaste rechtspraak zoals deze ook al uit zijn arrest van 10 juli 2015 naar voren kwam, en bevestigt daarmee dat die rechtspraak nog steeds actueel is:

“3.2

(...) Niet kan worden aangenomen dat van daadwerkelijke bekendheid in voormelde zin pas sprake is zodra de zojuist bedoelde echtgenoot wist of begreep dat hij bevoegd was de overeenkomst te vernietigen. Het stellen van die eis zou niet in overeenstemming zijn met een behoorlijk verloop van het rechtsverkeer. Voor het gaan lopen van de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1, aanhef en onder d, BW is bepalend welke feiten en omstandigheden bekend zijn, en niet of bekendheid bestaat met de juridische beoordeling daarvan.”

In het verlengde daarvan, overweegt de Hoge Raad dat het hof voor de vraag naar de verjaring van de vernietigingsbevoegdheid ten onrechte betekenis heeft toegekend aan de rechtspraak van de Hoge Raad over de verjaringstermijn van art. 3:310 lid 1 BW. De Hoge Raad benadrukt dat het in die rechtspraak namelijk onverminderd gaat om de daadwerkelijke bekendheid met *feiten en omstandigheden* die zien op het bestaan van schade als bedoeld in art. 3:310 lid 1 BW, en meer in het bijzonder op de daadwerkelijke bekendheid met nadeel dat is geleden als gevolg van foutief handelen van de aansprakelijke persoon. Het gaat daarbij dus om een wezenlijk andere vraag dan de vraag of de vernietigingsmogelijkheid een echtgenoot ten dienste is komen te staan in de zin van art. 3:52 lid 1 aanhef en onder d BW.

6. Nadere analyse van het arrest: de verhouding tussen de verjaring(srechtspraak) onder art. 3:310 lid 1 BW en art. 3:52 lid 1 BW

Dit arrest bevestigt hiermee veelal bestaande rechtspraak, waarmee de Hoge Raad het hof corrigeert dat ten onrechte een rechtsontwikkeling binnen een ander verjaringskader heeft vertaald naar de verjaring van vernietigingsvorderingen. In zoverre is van een baanbrekend arrest dus geen sprake. Het arrest, en met name de (onjuiste) aanpak die het hof heeft gekozen, geeft echter wel aanleiding om nader stil te staan bij de beide verjaringskaders, de verschillen daartussen en de rechtsontwikkelingen die zich in dat verband hebben plaatsgevonden.

Bij eerste lezing komt het arrest van het hof op zichzelf niet gelijk onlogisch voor. Zowel bij de verjaringstermijn van art. 3:310 lid 1 BW als bij de termijn van art. 3:52 lid 1 BW komt het immers aan op de *daadwerkelijke bekendheid* van de gerechtigde. In zoverre is het geen vreemde gedachte om, op het moment dat de uitleg van ‘daadwerkelijke bekendheid’ in de context van art. 3:310 lid 1 BW een ontwikkeling doormaakt, deze ontwikkeling te betrekken bij de beoordeling van ‘daadwerkelijke bekendheid’ in een voorliggend verjaringsverweer op grond van art. 3:52 lid 1 BW. Toch bestaat er een wezenlijk verschil tussen beide verjaringsregimes. De recente rechtspraak in het kader van art. 3:310 lid 1 BW laat zich dan ook niet zo makkelijk - en zeker niet op de manier van het hof - vertalen naar het verjaringsregime van art. 3:52 lid 1 BW. Bovendien kan er ook wel het een en ander worden afgedongen op de duiding die het hof heeft gegeven aan de (rechtsontwikkeling in de) rechtspraak van de Hoge Raad over art. 3:310 lid 1 BW. Dit wordt ook helder en op overtuigende wijze toegelicht door P-G Wissink in zijn conclusie voor het in deze bijdrage voorliggende arrest van de Hoge Raad.^[24]

Het verjaringsregime van art. 3:310 lid 1 BW centreert zich rondom de vraag of de benadeelde voldoende bekend is met schade die veroorzaakt is door foutief handelen van de aansprakelijke partij en daardoor daadwerkelijk in staat is om een vordering tot schadevergoeding in te stellen.^[25] Deze vraag ziet op bekendheid met relevante feiten en omstandigheden die betrekking hebben op de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon.^[26] Deze vraag ziet dus níét op de juridische beoordeling van die feiten en omstandigheden. Onbekendheid met de juridische waardering doet immers niet af aan het feit dat de benadeelde daadwerkelijk in staat is een vordering tot schadevergoeding in te stellen als deze bekend is met schade, veroorzaakt door foutief handelen van de aansprakelijke persoon. De recentere arresten van de Hoge Raad over dit verjaringsregime, waaraan het hof refereert, vormen geen herbezinning van deze vaste rechtspraak voor de verjaring van vorderingen tot schadevergoeding.^[27] Deze arresten vormen eerder een precisering van de reeds bestaande vaste rechtspraak, maar brengen niet met zich dat het uitgangspunt dat bekendheid met de juridische beoordeling niet vereist is voor het aanvangen van de verjaringstermijn verlaten is. Dat licht ik nader toe.

Het klopt, zoals het hof aangeeft, dat de Hoge Raad in zijn recente arresten over de invulling van ‘daadwerkelijke bekendheid’ in het kader van art. 3:310 lid 1 BW heeft verduidelijkt dat hierbij een rol speelt of de benadeelde over de kennis en het inzicht beschikte om de deugdelijkheid van het handelen te beoordelen.^[28] Deze vraag staat echter los van de juridische beoordeling.^[29] Bij de vraag naar de benodigde kennis en het benodigde inzicht gaat het er namelijk veeleer om of de benadeelde voldoende kennis en inzicht had om de deugdelijkheid van de *prestatie* en de als gevolg daarvan geleden schade te beoordelen. Zo ging het in de arresten van de Hoge Raad bijvoorbeeld om aansprakelijkheid en schade als gevolg van onjuist fiscaal en financieel advies. De benodigde kennis en inzicht voor daadwerkelijke bekendheid ziet dan op de kennis en het inzicht die nodig is om met een voldoende mate van zekerheid vast te kunnen stellen dat het advies (of bij medische fouten bijvoorbeeld de medische ingreep) ondeugdelijk is geweest en dat schade tot gevolg heeft gehad.^[30] Het gaat dus om bekendheid met het bestaan van schade (als gevolg van een ondeugdelijke prestatie). Alhoewel voorstelbaar is dat dit onderscheid in de praktijk - en juist ook bij aansprakelijkheid voor onjuist juridisch, financieel of fiscaal advies, omdat de benadeelde in dat geval vertrouwd heeft op diens advies op (zijdelings) juridische zaken - soms wat diffuus kan zijn,^[31] is die bekendheid wat anders dan bekendheid met de juridische beoordeling van de kwestie. Het gaat er, kort door de bocht gezegd, niet om of de benadeelde weet dat er een specifieke zorgplicht bestaat die door de bank of fiscalist is geschonden of dat aan de vereisten van art. 6:74 of 6:162 BW voldaan is en hem daarmee een grondslag is gegeven om zijn schade te verhalen bij de aansprakelijke partij. Dat zou onbekendheid met de juridische beoordeling en rechtsdwaling zijn die, ook onder art. 3:310 lid 1 BW, voor rekening blijft van de benadeelde.

Uit het voorgaande volgt dus ook dat het hof in deze rechtspraak geen grond kon vinden om af te wijken van het óók bij art. 3:52 lid 1 onder d BW geldende uitgangspunt dat de juridische beoordeling geen relevantie toekomt voor het aanvangen van de verjaringstermijn. Het oordeel van het hof kwam er immers op neer dat voor het aanvangen van de verjaringstermijn de vraag moet worden beantwoord of de echtgenote in kwestie zich bewust was van het bestaan van het in art. 1:88 en 1:89 BW vervatte toestemmingsvereiste en de toepasselijkheid daarvan op de door haar man aangegane effectenlease-overeenkomst. Dat is zuivere (onverschoonbare) rechtsdwaling die geen rol speelt voor het bepalen van het aanvangsmoment van de verjaringstermijn.^[32] Overigens kan het verschil tussen de door het hof aangehaalde rechtspraak en de onderhavige casuïstiek met het volgende voorbeeld worden geïllustreerd: stel dat het echtpaar in deze kwestie juridisch advies had ingewonnen over de vernietigbaarheid van de effectenlease-overeenkomst en deze jurist had hen *niet* geadviseerd over de vernietigingsmogelijkheid van art. 1:88 en 1:89 BW. Tegenover Dexia is de vernietigingsvordering dan nog steeds verjaard (het onjuiste advies van de jurist van het echtpaar komt in de verhouding met Dexia in principe voor rekening van het echtpaar), maar voor de verjaring een schadevergoedingsvordering op de jurist vanwege het onjuiste advies, zal het echtpaar niet snel tegengeworpen kunnen worden dat zij hebben gedwaald over het objectieve recht. Het echtpaar heeft immers op zijn advies vertrouwd. Op dat moment zal de kennis over het bestaan van de vernietigingsmogelijkheid vaak ook juist de kennis zijn die benodigd is om erachter te komen dat het advies ondeugdelijk was. Er is veel voor te zeggen dat de verjaringstermijn van die vordering op de jurist een stuk later - bijvoorbeeld toen de vernietigingsmogelijkheid de brede publiciteit haalde - aanving.

Daar ging deze kwestie echter niet over en de Hoge Raad fluit het hof dan ook terecht terug. Daarbij is bovendien van belang dat de elementen van het verjaringsregime van art. 3:52 BW wezenlijk verschillen van die van het verjaringsregime van art. 3:310 lid 1 BW. Waar het in art. 3:310 lid 1 BW gaat om het moment van bekendheid met schade, gaat het in art. 3:52 lid 1 onder d BW om het moment dat de vernietigingsmogelijkheid de benadeelde *ten dienste is komen te staan*. Dat is een ander toetsingskader, waardoor de rechtspraak over art. 3:310 lid 1 BW geen betekenis heeft voor art. 3:52 lid 1 onder d BW, zoals de Hoge Raad terecht heeft overwogen. In het cassatiemiddel was in dit verband aangevoerd dat het onwenselijk zou zijn als ‘daadwerkelijke bekendheid’ onder de beide verjaringsregimes anders zou worden ingevuld, maar P-G Wissink merkt daarover treffend op dat het hier niet gaat over de invulling van ‘bekendheid’, maar om de feiten en omstandigheden waarop de bekendheid betrekking heeft.^[33]

7. Conclusie

In dit arrest wordt eens te meer bevestigd dat de juridische beoordeling van feiten en omstandigheden niet van belang is voor de aanvang van de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1 onder d BW: zuivere rechtsdwaling blijft voor eigen rekening. De rechtspraak over de verjaring van vernietigingsvorderingen wordt bestendigd en het is duidelijk dat de rechtspraak over art. 3:310 lid 1 BW, waarin het criterium van 'daadwerkelijke bekendheid' een zekere ontwikkeling heeft doorgemaakt, geen verandering heeft aangebracht in de lijn van de rechtspraak over de verjaring van vernietigingsvorderingen. Dat is terecht. Die rechtspraak over art. 3:310 lid 1 BW brengt immers niet met zich dat de juridische beoordeling ineens wel doorslaggevend is voor de aanvang van enige verjaringstermijn en die rechtspraak laat zich ook overigens niet zomaar vertalen naar de aanvang van de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1 onder d BW. Voor de praktijk blijkt wederom de relevantie van scherpte op de aanvang van verjaringstermijnen. Zeker nu in hetzelfde feitencomplex geregeld verschillende vorderingen voorhanden zijn, blijft het van belang dat, indien een schuldeiser ermee bekend is dat hem een vordering toekomt, deze schuldeiser ook tijdig ageert (op zijn minst door de verjaring voor de zekerheid te stuiten). Verjaring blijft een keiharde grens en de aanvang van de verjaringstermijn kan in bijna elk feitencomplex bediscussieerd worden, maar als een vordering eenmaal verjaard is, zal dat vrijwel altijd in de weg staan aan de toewijzing van de vordering.^[34]

Overigens is het met Dexia-zaken in het algemeen, maar ook in deze context van de verjaring van de vernietigingsvorderingen van gedupeerde echtgenoten, voorlopig nog niet klaar. Het hier door de Hoge Raad vernietigde arrest van het hof heeft namelijk inmiddels al in verschillende uitspraken in eerste aanleg over vernietigde effectenlease-overeenkomsten al mede (zijdelings) ten grondslag gelegen aan de afwijzing van verjaringsverweren van Dexia, althans de afwijzing van bewijsaanbiedingen van Dexia.^[35] Alhoewel de specifieke feiten en omstandigheden in elke zaak natuurlijk verschillend zijn, valt daarmee wel te verwachten dat de verjaringsperikelen van vorderingen tot vernietiging van met Dexia gesloten effectenlease-overeenkomsten de rechtspraak nog wel even bezig zullen blijven houden.

Voetnoten

[1] J. (Joris) den Hartog is advocaat bij Van Benthem & Keulen B.V.

[2] HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168.

[3] HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168, r.o. 3.2.

[4] Hof Amsterdam 30 april 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:1074, r.o. 4.10-4.11.

[5] HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168, r.o. 3.3.

[6] Over de aandelenlease-affaire is heel veel geschreven. Ik volsta hier met een verwijzing naar Concl. P-G De Vries Lentsch-Kostense, ov. 2.1 e.v., voor HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2815, NJ 2012/182, m.nt. J.B.M. Vranken onder NJ 2012/184 (De Treek/Dexia), waarin vele verdere verwijzingen zijn opgenomen.

[7] Deze aanmerkelijke risico's waren onder meer geïdentificeerd door de AFM. Zie AFM, *Aandelenlease: niet bij rendement alleen*, 24 oktober 2002.

[8] Zo oordeelde de Hoge Raad in drie 'proefprocedures' dat deze waarschuwingsplicht voor deze risico's inderdaad op de aanbieders van de effectenlease-producten rustte en dat zij tekort waren geschoten in de nakoming van die waarschuwingsplicht, waardoor zij in de regel 60% van de schade van de afnemers zouden moeten vergoeden. Zie HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2815, r.o. 4.8.4 en 4.10.3, *NJ* 2012/182 (*De Treek/Dexia*); HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2811, r.o. 4.5.4 e.v., *NJ* 2012/183 (*Levob/Bolle*); HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2822, r.o. 4.6.2 e.v., *NJ* 2012/184, m.nt. J.B.M. Vranken (*Stichting Gedupeerden Spaarconstructie/Aegon*). Het voert te ver om daar in deze bijdrage nader op in te gaan. Voor een bespreking van deze arresten kan, onder veel meer, worden verwezen naar A.C.W. Pijls, 'Schade effectenlease-overeenkomsten deels vergoed. Hoge Raad doet uitspraak in drie effectenlesezaken', *MvV* 2009, afl. 10, p. 250-262; W.H. van Boom & S.D. Lindenbergh, 'Effectenlease: dwaling, zorgplicht en schadevergoeding', *AA* 2010, afl. 3, p. 188-196.

- [9] Hof Amsterdam 25 januari 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:AZ7033, *JOR* 2007/71, m.nt. A.F.J.A. Leijten.
- [10] HR 28 maart 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC2837, r.o. 4.8, *NJ* 2009, 578, m.nt. J. Hijma.
- [11] HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3018, r.o. 3.4.2-3.4.3, *NJ* 2016/490, m.nt. J. Hijma.
- [12] J. Hijma, in: *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, commentaar op art. 3:52 BW, aant. 3f, onder verwijzing naar *Parl. Gesch. BW. Boek 3* 1981, p. 236. Zie ook HR 9 augustus 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ9951, r.o. 3.5.2, *NJ* 2013/557, m.nt. J.L.R.A. Huydecoper.
- [13] HR 9 augustus 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ9951, r.o. 3.5.2, *NJ* 2013/557, m.nt. J.L.R.A. Huydecoper. De Hoge Raad voegt daaraan toe dat het een regel betreft die zich voor flexibele toepassing leent.
- [14] HR 17 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU6506, r.o. 4.2.2, *NJ* 2016/195, m.nt. C.E. du Perron.
- [15] HR 10 juli 2015, ECLI:NL:HR:2015:1866, r.o. 3.4, *NJ* 2016/439.
- [16] HR 26 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR1739, r.o. 3.4, *NJ* 2006/115, m.nt. C.E. du Perron. Zie over rechtsdwaling nader A.J. Verheij, 'Rechtsdwaling onder de radar', *WPNR* 2019/7251, p. 611-621; J. Hijma, in: *Groene Serie Verbintenissenrecht*, art. 6:228 BW, aant. 11.2.
- [17] HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO6106, r.o. 4.2.2, *NJ* 2012/603, m.nt. H.J. Snijders.
- [18] HR 17 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU6506, r.o. 4.2.3, *NJ* 2016/195, m.nt. C.E. du Perron.
- [19] Vgl. HR 28 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:1058, r.o. 3.2, *NJ* 2022/264.
- [20] Rb. Overijssel 26 augustus 2025, ECLI:NL:RBOVE:2025:5303, r.o. 5.10.
- [21] Hof Amsterdam 30 april 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:1074.
- [22] Rb. Amsterdam 9 maart 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:1221, r.o. 2.19.
- [23] Het hof verwijst naar HR 12 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:18 en HR 12 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:19.
- [24] Concl. P-G Wissink 16 mei 2025, ECLI:NL:PHR:2025:555.
- [25] HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, r.o. 3.4, *NJ* 2006/112, m.nt. C.E. du Perron.
- [26] Zie in dit verband ook Concl. A-G Wissink, ov. 3.11.1-3.13, voor HR 10 juli 2015, ECLI:NL:HR:2015:1866, *NJ* 2016/439, m.nt. H.B. Krans.
- [27] P-G Wissink (ov. 2.16.1) merkt in dit verband op dat het hof, ondanks dat zij het arrest niet noemt, doelt op een rechtsontwikkeling die is begonnen met HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603, r.o. 3.3.3, *NJ* 2021/187, m.nt. J.L. Smeehuijzen.
- [28] HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603, r.o. 3.3.3, *NJ* 2021/187, m.nt. J.L. Smeehuijzen; HR 12 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:18, r.o. 3.6, *NJ* 2025/255, m.nt. J.L. Smeehuijzen.
- [29] Zie ook redelijk expliciet HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603, r.o. 3.3.3, *NJ* 2021/187, m.nt. J.L. Smeehuijzen.
- [30] Zie ook Concl. P-G Wissink, ov. 2.22.4, voor HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168.
- [31] Een zekere rechtsdwaling zal in die gevallen namelijk niet voor rekening komen voor de benadeelde. Voor een nadere bespreking hiervan zie onder meer J.L. Smeehuijzen, in zijn annotatie bij HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603, *NJ* 2021/187, onder 6 e.v.; F.P.C. Strijbos, *JOR* 2020/302, onder 4 e.v.; Concl. A-G

Lindenbergh, ov. 4.23 e.v. voor HR 12 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:18, *NJ* 2025/255, m.nt. J.L. Smeehuijzen.

[32] Dit werd ook al vastgesteld door C.W.M. Lieveerse, *JBPR* 2024/64, onder 8, en J. Verstoep, *JOR* 2025/88, onder 14, in hun respectievelijke annotaties onder het arrest van het hof.

[33] Concl. P-G Wissink, ov. 2.27.2, voor HR 18 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1168.

[34] De drempels voor het buiten toepassing laten van verjaringstermijnen op grond van de redelijkheid en billijkheid zijn onverminderd zeer hoog. Zie HR 28 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5635, *NJ* 2000/430, m.nt. A.R. Bloembergen (*Van Hese/De Schelde*).

[35] Een zoektocht op rechtspraak.nl naar 'ECLI:NL:GHAMS:2024:1074' levert op 24 november 2025 9 hits op naar uitspraken van rechtbanken waarin met grotendeels gelijklopende overwegingen voor de afwijzing van het beroep op verjaring van Dexia verwijst naar het arrest van het hof.